

Universitat Catalana

Revista Mensual d'Educació Nacional

ORGUE DE LES ENTITATS ESCOLARS I DOCENTS CATALANES

CONTRIBUCIÓ

A LA

CLIMATOLOGIA DE CATALUNYA

OBSERVACIONS FETES A L'«OBSERVATORI CATALÀ»
DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

INTRODUCCIÓ

Ara que a la Nostra Terra sembla brollar una mena de despertament científic, permeteu-me que hi acobli la meua discreta ofrena, fruit d'una tasca empresa anys enrera am tot el dalè d'una aspiració jòvenivola, servada malgrat les romponents de tempestes morals i materials que — si han marcit i esfullat il·lusions preuades — no pogueren pas torbar el recés de l'enteniment on s'hostatja aquella anyorança de Veritat que halena l'amor a la Ciència.

Encara que podria ser-me excusada, no vull pas tenir pera la meua instal·lació i el meu treball, ni tant sols la benvolença, no exempta de feblesa, am que un pare dissimula ls mancaments d'un fill seu, o adhuc els disculpa.

Regonec que ls resultats, que ara m'proposo anar publicant, — a mida que ls vagi enllestint, — són lluny d'esser complets, perquè, a més de no atényer lo que jo m'proposí, s'han entrebancat am miseries corporals i dificultats materials que ben tost deturaren l'embranchida d'una voluntat potser massa idealista.

Sia com se vulla, l'*Observatori Català* segueix funcionant, i els registres de Sant Feliu de Guíxols se van omplint de nombroses observacions meteorològiques, conscienciosament fetes, que, ordenades i degudament reduhides, permeten una primera

aproximació dels elements climatològics d'aquella antiga vila, avui en dia ciutat pel terbol voler dels politics.

La serie d'observacions recullides comença l'Febrer de 1896, i, naturalment, no comprèn pas un espai de temps prou llarc pera que puguem subjectar-les a una anàlisi massa tècnica o exigenta.

No obstant, com que ací malhauradament tot es pera fer i «val més quelcom que res», no es pas debades lo que jo tinc arreplegat, sobre tot reservant me l'fer-ne un estudi complet, temps a venir, quan aqueixes observacions s'hagin allargat i... si la vida les acompanya.

Serveixi açò de benvinguda coral, de salutació germanivola i modesta ensems, envers aquelles fundacions novelles i ben provehides que, com l'*Observatori Fabra* a Barcelona y l'*Observatori dels Jesuïtes* a Tortosa, venen a realisar, ací a casa nostra, un somni pretenció del qui escriu aquestes ratlles.

Altrament, vull fer parlar aquelles restel·leres de números i ls meteorogrames diversos, que no encoratgen pas l'entusiasme de molts dels visitants de l'*Observatori Català*, senzillament perquè no entenen el llenguatge d'aitals columnes de xifres, ni capeixen la significança d'aquelles estranyes corbes.

Situació.—Les coordenades geogràfiques provisionals de l'*Observatori* són:

Latitud: 41° 46' 25" N.

Longitud: 2° 51' 34" E. Greenwich.

Altitud sobre la mar: 20 metres.

Dic que són provisionals, no pas perquè les prejudici en cap sentit, sinó únicament perquè volia comprovar-les astronòmica-

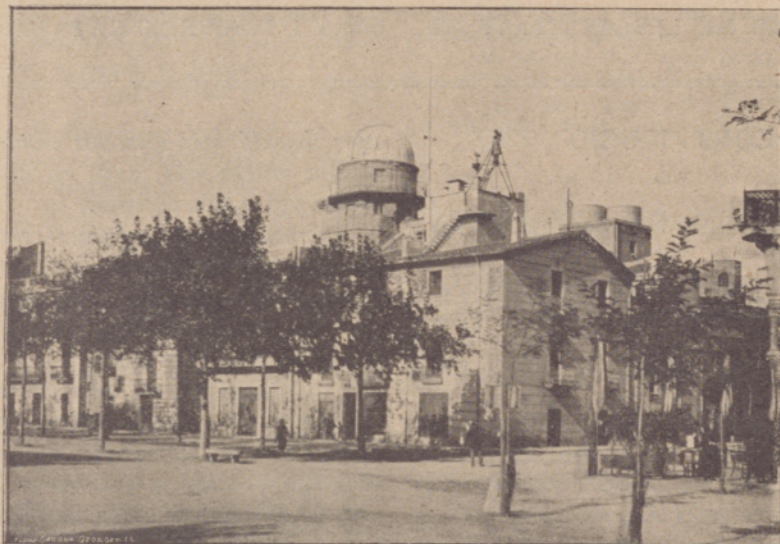
ment, cosa que per ara no m'ha pas llegut.

L'altitut se refereix a la cubeta del Barometre i no pas al centre de la cupola astronòmica.

La rodalia de Sant Feliu de Guíxols s'aixampla encarada ab la badia que s'obra

a xaloc, formada per les puntes de Sant Elm a mitjorn i la de les Forques a llevant.

De la banda de terra l'encontrada es terminada per turons i toçals que, començant al Puig de les Forques, segueixen vers tramontana; se van alçant a mestral, causant

L'«Observatori Català» de Sant Feliu de Guíxols

les rostes vessants de Les Comes; s'aguanten alts a ponent en la Costa den Cirera, i de vallen a garbí al Puig de Sant Elm, pera morir a la mar a la Punta de Sant Elm, ple mig-jorn, on passa l meridià de l'Observatori.

L'urbanisació de la part de gregal i de tramontana s'enfila en hemicicle irregular, seguint pronunciades cotes de nivell; vers mestral el terreny s'allarga en pendent suau seguint l'afrau que nodreix la Riera de les Comes; a garbí, arredossats al Puig de Sant Elm, hi ha l'antic monastir i els baris primitius que foren la vila posterior i presentment ciutat.

L'Observatori Català s'escau en el primer rengle de cases, a 130 metres de trenc d'aigua, quan la mar es calma.

Instruments. — Els instruments meteorològics són:

a) Instruments typus d'observació di-recció.

b) Inscriptors.

c) Secció anemometrica.

a) Instruments typus:

Thermometre de maxima.

Thermometre de minima.

Psychrometre.

Barometre Fortin.

Els Thermometres donen la *decima* de grau i el Barometre la *decima* de mil·límetre. Són comprovats amb els *etalons* de París, i les llurs indicacions resulten comparables am les estacions meteorològiques internacionals.

b) Els meteorografs són els següents:

Barograf gran model (2 mm. d'amplitut per mm. de mercuri).

Barograf mitjà.

Thermograf gran model (2 mm. d'amplitut per grau).

Thermograf mitjà.

Dos Hygrometres inscriptors.

Un Pluviometre inscriptor de balança.

Un Statoscopi.

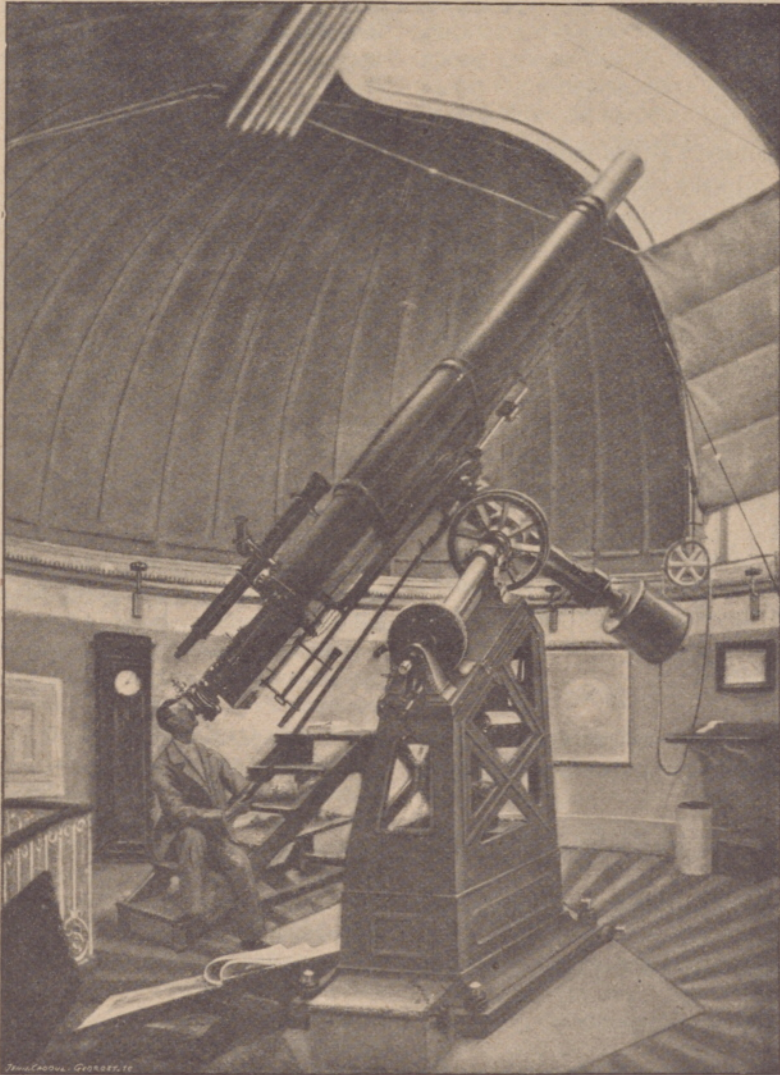
Aquests registradors són de la casa J. Richard, de París.

c) Secció Anemometrica.

De primer vaig servir-me del conegut Anemo-cinemograf Richard, que escriu en

corba continua la *velocitat mitja* del vent. Feia parella an aquest instrument l'Ane-moscopi electric del mateix Richard, que, mitjançant contactes electro-magnetics, inscriu 128 direccions per tot el cercle.

Malgrat lo costós i el gran perfecciona-

L'equatorial doble de 0'22 m. d'objectiu i 3'10 m. de llargaria focal, de l'Observatori de Sant Feliu de Guíxols

ment d'aquests inscriptors, ben tost vegí que portaven dintre sí mateixos el pitjor enemic: l'electricitat que utilisen com a transmissor.

Aquest inconvenient fonamental, junt am la meua prevenció contra l convencionalisme que anomenen *velocitat mitja del vent*,

feu decidir-me a cercar les medicions *absolutes*, lo qual m'obligà a revisar tot el problema anemometric, que encara no es ben resolt.

Després d'estudiar detalladament els Anemometres assajats en nombrosos Observatoris i els judicis exposats en les sessions

dels Congressos Meteorològics Internacionals, vaig adoptar l'Anemòmetre Bourdon, modificat segons el meu criteri. Aquest instrument funciona satisfactoriament, escrivint: l'hora, la direcció i la velocitat absolutes, a tot instant.

Observacions.—Les observacions directes són fetes:

- a) A les 9 h.
- b) A les 15 h.
- c) A les 21 h.

En elles s'anota: l'altura baromètrica, la temperatura mínima, temperatura actual, indicacions del Psychrometre, temperatura màxima, estat de la mar, afeccions meteorològiques especials.

A més, a les 9 h. y a les 15 h. se fan les observacions amb el mirall nephoscòpic: classe de núvols, quantitat, direcció, velocitat aparenta, radiació, etc.

De la reducció d'observacions i dels meteorògrams ne tractarem a l'ocupar-nos de cada un dels elements meteorològics.

Personal.—Actualment formen part de l'Observatori: En Pelegrí Blasco, ajudant, i En Josep Bruguera, suplent; al llur bon zel se deu que no hi hagi interrupcions en els nostres registres.

Veus-aquí ls components meteorològics de l'Observatori Català que us presento am goig senzill.

R. PATXOT I JUBERT

ESTUDIS UNIVERSITARIS CATALANS

RESSENYES DE LES CATEDRES

RESUM D'HISTORIA

Jaume I tenia al morir son pare en lo siti de Muret 5 anys, 7 mesos i 10 dies. Presoner del vencedor Simon de Montfort, que l volia casar amb una filla seva, fou la primera preocupació de sos adreps traure-l de les mans d'aquell ambició capditi. Quina sed de conquesta mai quedava satisfeta. La idea d'aquest intent fou lo gran mestre de Templers Guillem de Montrodon, que arribà a organisar una embaixada al Papa Innocenci III. Aquest obligà a Monfort a entregar l'infant en Jaume enviant-li l cardenal llegat Pere Benaïo, essent confiat lo reial infant al pro-

pri Guillem de Montrodon, que l conduí al castell de Montcò, de l'Ordre del Temple.

Prescindirem dels disturbis que alguns magnats ambiciosos promogueren davant la critica situació ocasionada per la mort imprevista de Pere I i la menor edat del rei en Jaume. Feta al cap de nou mesos de la mort de son pare l'entrega de l'infant, lo cardenal llegat l'acompanyà a Catalunya, celebrant-se en Lleida una cort de Catalans i Aragonesos, en la qual l'arquebisbe Esparech mostrà l rei als congregats per una finestra. Repartides equitativament entre ls rics-homens i magnats les procuradories dels estats de la Corona d'Aragó, sobrevingueren noves dissensions entre ls senyors aragonesos, fins que al tenir lo rei 9 anys lo gran mestre Guillem de Montrodon lo posà davant del partit nacional, començant en Aragó ses primeres armes contra ls rebel·lats rics homes, que més endavant arribaren a tenir lo pres en Çaragoça, sofrint lo rei aleshores continuades humiliacions, que sols am sa extraordinaria energia pogué acabar dominant la rebel·lió dels senyors aragonesos. Es també curiosa l'intervenció reial en certes lluites entre Nuño Sánchez i Guillem de Cardona, durant la qual s'apoderà l rei de 130 forces o castells dels Montcades; i sense la traïció de sos aliats, temerosos del prestigi i engrandiment del poder reial, l'hauria retut en son propi castell de Montcada, que sitià estretament 13 dies (Agost del 1223), havent d'alçar lo siti per mancamment de sos barons.

Una de les darreres conseqüències de la creuada de Simó de Montfort podem dir que fou lo tractat de París celebrat am Lluís IX de França en Abril de 1229; cedits los drets al Lluenguadoc al rei de França per Amauri de Montfort; i després d'alguns fets d'armes no massa favorables a nostres interessos, s'estipulà, per mediació de la Santa Seu, la pau de París, am quin tractat quedava per França tot lo territori comprès entre l Roine i les fronteres de Tolosa, consolidant-se l'influencia francesa en lo Lluenguadoc.

La marina catalana havia anat creixent i adquirint successiva importancia. Ja en lo 1114 los vaixells catalans i los pisans emprengueren una expedició contra Mallorca, que fou seguida de successives excursions durant lo mateix segle XII; Jaume I augmentà encara l'activitat de les dreçanes de Barcelona, encarregant sa direcció a Ramon de Plegamans, qui feu construir nombroses *fustes, tarides i lenys*.

En Corts generals, convocades pel Janer del 1228, proposà l rei en Jaume la conquesta de Mallorca. Acceptada l'empresa, los tres Braços, especialment l'eclesiastic i reial o de les ciutats, am bell entusiasme s'oferiren a secundar am totes ses forces la conquesta. Se fixà la darrera setmana de Maig d'aquell mateix any 1228 pera emprendre

junts en lo port de Salou l'expedició contra les Balears, si bé degué atraçar-se fins lo Setembre. No podem entretenir-nos en recomptar los detalls de l'expedició, que s componia d'uns 150 llenys majors, que arribaren am tota felicitat a la Palomera l primer divendres de Setembre del 1228. Després de victòries que costaren grans perdues a nostre exercit, se logrà l domini de tota l'illa, quedant reduïts los alarbs a les terres de l'interior, que més tart, en altra expedició, la segona feta per D. Jaume a Mallorca en 1231, foren reduïts a l'obediència. Pocs anys après quedaven també Menorca e Ibisca, aquesta ultima a obs de l'arquebisbe de Tarragona, conquerides per la Corona Aragonesa.

Al projectar la conquesta de Mallorca, ja trobà D. Jaume entre sos rics homes determinades opinions en favor de l'immediata empresa de la de Valencia. No es extrany, doncs, que, trobant-se a Alcanyiz am Blasco d'Alagó, coneixedor de l'hermós territori valencià i sentint-ne d'aquest sos escalfats elogis, determinés procedir a sa immediata conquesta. Fou aquesta llarga i entretinguda, plena d'interessants epissodis com lo siti de Burriana, la construcció de la fortalesa del Puig de Santa Maria, i per fi l siti de la mateixa ciutat de Valencia en que l rei en Jaume fou ferit al cap per una sageta, etc., etc.; més, com no podem relatar-los, nos contentarem am recordar que guanyada Valencia, i, començat lo siti de Xativa, acceptà la proposta de l'alcait d'aquella població i en rebé l'homenatge junt am lo del castell de Castelló.

Eixa fou la conquesta més treballosa del regnat. Lo cançament dels aragonesos, que sempre recelaven del poder reial i la poca subordinació dels rics homes, que aprofitaven totes les ocasions pera guanyar algun lloc per son compte, sense respectar treves ni l'interès general del regne, dificultaren l'empresa, obligant al rei a establir-se al campament, aont hi portà sa segona muller Violant d'Hungria, pera més tranquilisar los anims.

No l'acompanyà igualment la fortuna en ses relacions am la veïna França. Havent ajudat a una revolta dels senyors del Mig-dia, en la que prengué part contra l rei Sant Lluís de França Enric III d'Inglaterra, no logrà son proposit, sinó que, vencedor lo rei de França, acabà de solidar son predomini sobre l mig-dia i nord de França. Lo tractat de Corbeil del 1258 entre abdós reis sancionà definitivament la renuncia de la Corona d'Aragó de tots sos drets en aquelles comarques.

Sols l'enumeració de les principals fetes del regnat ocuparien major espai del que podem disposar. Entre altres devem recordar l'expulsió dels sarrahins de Valencia, forçosa després de la revolta d'Aladrac, i que de temps venia demanant

la Santa Seu; i es també interessantissima la nova orientació de la politica aragonesa quan am lo tractat de Corbeil se vegé tancades les portes de França. Am lo casament de l'infant Pere am la filla de Manfred, rei de les dues Sicilies, quin projecte fou tant combatut pel rei de Castella i pel Papa, comença una intervenció en los afers d'Italia que més tard donà molts dies de gloria als Estats Aragonesos. Am Jaume I comença, doncs, eixa politica. Es de notar que anys endarrera li fou proposat, quan ja havia corregut pel món la fama de ses victories, de passar a Italia pera combatre als Gibelins, si bé aleshores no pogué realisar tal empresa.

Murcia fou la darrera conquesta de son regnat. Son darrer viatge fou passar al monastir de Poblet, aon feu vot de passar-hi ls darrers anys de sa vida, després d'abdicar en sos fills Pere II, a qui deixà ls reialmes d'Aragó, Catalunya i Valencia, i Jaume II pels de Mallorca, Rosselló i Cerdanya. Havent-se agravat a Valencia, hi morí a les 12 de la nit del dimecres 27 de Juliol del 1276, a 69 anys de sa vida. Indubtablement fou lo rei més gran de nostra terra. Sols la lectura detinguda de sa Cronica dona una idea aproximada de l'esperit d'aquell rei saviament politic i conqueridor, que acabà d'estampar fesomia propria a la Confederació Catalana-Aragonesa.

A. AGUILÓ

DRET CIVIL CATALÀ

En l'impossibilitat de donar un resum, per lleuger que fos, del conjunt d'institucions juridiques estudiades en el transcurs de l'ultim mes, ens limitarem a estudiar en sos detalls més caracteristics l'evolució historica del dret de les obligacions.

El dret d'obligació s diferencia del real en que té'l subjecte actiu i passiu concrets i determinats. Son objecte primordial es el fet humà, però en la vida pràctica, al desenrotllar-se l llaç obligatori, trobem que unes vegades el fet humà es l'objecte directe i l'indirecte de l'obligació (oblig. de *facere*: arrendament de serveis), mentres que altres el fet humà es l'objecte immediat, però mirant definitivament a una cosa corporea o incorporea (oblig. de *dare*: arrendament de coses.)

El dret de les obligacions té una importancia capital en la vida social, perquè per ell se verifica l'expansió i solidaritat humanes. Ademés, notem que sens presenta afectada per l'element individualista i economic. Les que recauen sobre altres relacions de dret tenen un valor més sociologic i moral, però obren dintre un cercle més reduït. Aixís, el dret familiar o dels *propis* mira directa-

ment al primer nucli de la vida social, tenint per assentament la propietat immoble i per compliment de sos fins socials i ultra-terrens el dret successori. Més les relacions jurídiques no poden mantenir-se per molt temps reduïdes al petit racer de la llar, i per això apareix el dret dels *extrany*s o dret de les obligacions que imposa certa divisió social d'aptituds i professions, primer entre les famílies d'una tribu o classe; després, avançant més son camp d'acció, s'extén a les relacions d'individu a individu per la llei de l'assistència social. Desenrotllada l'especialització d'aptituds i necessitats, agafa un caràcter lucratiu, apareixent el sentiment mercantil dintre el dret de les obligacions. En aquest aspecte desapareix la raó de l'assistència social; els contractants, guiats per l'afany del lucre, se consideren mutualment com matèria explotable; però, sense saber-ho, compleixen amb la solidaritat social que uneix als homes per la diversitat d'aptituds i fins que s'proposen dintre la societat humana. Avui dintre el dret contractual veiem les dues grans branques: la civil o contractació entre propis—canvi de serveis dintre una societat reduïda lligada pels vincles de l'amor, i la mercantil, que no s'proposa aconseguir (encara que hi ajuda) la solidaritat, sinó el lucre particular subordinat a l'atzar. Aquesta s'aplica sobre tot a la propietat mobiliària i al fet de l'home, i en les grans ciutats a la propietat immoble urbana. La propietat immoble, sobre tot l'agrícola, amb tot i les desviacions sofertes pel modern dret, no's considera influïda per l'element econòmic, sinó que, respectant la tradició, el ser la base de la família, son aspecte *paisagístic* que l'individualitza s'considera en la majoria, per no dir tots, dels codis moderns com inassolible a la mercantilització.

El caràcter uniforme i universal que fa que el dret de les obligacions siga molt semblant en tots els països, per no obeir a influències històriques diverses, dona un cert interès a l'estudi de les evolucions que aquesta gran rama del dret civil, la que més s'adapta a l'iniciativa i llibertat particulars, ha sofert en el transcurs dels segles.

Estudiant-la en el dret romà i prescindint de les fonts d'obligació que no siguin el contracte, trobem que aquest dret, amb el *formalisme* en quan a la manera de produir-se el contracte, amb l'*strictum jus* en quan a la seva execució i amb l'*excessiva personalitat* que feia difícil l'intervenció de tercers, oposa tres grans esculls que amb son exclusivisme impedié el progrés de la contractació; esculls que, mercès a l'influència de l'element cosmopolita del *jus gentium*, del comerç i de les relacions de Roma amb els pobles sotmesos, anaven desapareixent, espiritualitzant-se allavors el dret romà.

El formalisme imperava en la distinció de les convencions en contractes i pactes que no tenen (els pactes) força civil d'obligar, puix careixien d'acció per no haver-hi *causa civil* en llur naixement. El concepte de la causa civil sofrí grans variacions a mida que els pretors i juriconsults, inoculant el *jus gentium* i el cristianisme, l'anaven espiritualitzant.

Significant un element real, tangible, formal pel qual se poguessin concebir aunades les voluntats dels contractants, veiem que en els primers temps agafa una manifestació grollera i material del canvi mutu o permuta per mitjà de les balances i del pes. Després vingué el *nexum* o entrega d'una quantitat, garantida a la restitució per la mateixa persona del deutor. Suprimides després de la llei *Petelia Papiria* les solennitats externes, queda l'entrega de la cosa com a causa civil (*re contrahitur obligatio*), apareixent successivament els *contractes reals*, dels quals la prenda fou d'origen pretori.

Vingueren els *contractes verbals* (*stipulatio*) de l'antic *nexum*, en el que la causa civil derivava de la congruència de la pregunta i resposta feta ab les paraules sacramentals: *Spondesne? Spondeo*.

Una altra simplificació foren els *contractes literals*, fonamentats en el cuidat am que els romans dels primers temps portaven els llibres de la família (*codex accepti et spensi*) i els *adversaria*, o llibre diari, lo que permetia aunar voluntats i produir obligacions per la conformitat d'assenaments.

Això, com se comprén, devia limitar molt el camp de la contractació, per lo que, mercès al *jus gentium*, s'admeté que el consentiment expressat de qualsevol manera produeix el contracte. Però aquesta causa civil (*consensu contrahitur obligatio*) sols l'admetéren els romans per certs contractes privilegiats com el contracte fonamental del canvi, o sia la compra-venda, arrendament, societat i mandat o comanda; i en temps ja del baix imperi, el contracte enfiteuticari.

Ademés, la vida contractual s'extengué per mitjà dels contractes innominats, iniciats per Labeó, desenrotllats per Ariston i sintetitzats per Paulus en aquella sabuda fórmula «do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias». Tenien acció imperfecta, puix tots se duïen a terme per l'*actio praescriptis verbis* i se caracterisaven perquè el que havia començat a complir podia optar entre el compliment per part de l'altre o desdir-se del contracte, recobrant lo complert per la *condictio causa data causa non secuta*, mitjà d'exercir el *jus poenitendi*.

RAMON COLL I RODÉS

(Seguirà)

SOCIALISME I NACIONALISME

Retallem aquestes línies d'un notable treball den Novicow aparegut en *La Revue des Revues* del 1.er de Janer amb el títol d'*El Cristianisme primitiu i el Socialisme modern*. És un estudi interessantíssim, com tot lo que surt de la ploma d'aquest famós sociològ, i que no podem deixar de recomanar als nostres lectors que s'ocupen en sociologia. En el primer dels tres capítols que conté fa una curiosa comparació entre l'evolució del socialisme i el desenrotllament del cristianisme desde l'naixement de les primitives fraternitats cristianes, exposant els molts punts de relació que tenien en llur organització i ideals socials am les modernes sectes socialistes. El segon, *Lo que l socialisme donarà al món*, conté en substancia ls paragrafs traduïts; i en el tercer, *Lo que restarà del socialisme*, fa la crítica d'aquestes doctrines i dedueix, basant-se en els fets abans estudiats, el seu provable avenir i el camí que ha de seguir el socialisme pera triomfar i ésser una força benefica i civilisadora en l'evolució de l'humanitat.

Es sabuda l'actitut den Novicow respecte aquestes doctrines. És un individualista anticcol·lectivista, independent i lliure-pensador, que mira am simpatia l socialisme i sab apreciar lo que té de bo i rebutjar lo que té de fals. La conclusió del seu treball és que l socialisme sols triomfarà quan, a exemple del cristianisme, sabrà transigir en el moment i en la mida convenients. A aquest objecte distingeix entre ls fins proxims i els fins ultims del socialisme. Aquells consisteixen «en reformes de l'ordre polític, com l'igualtat de l'home i de la dona, la gratuïtat de la justícia, l'abolició dels impostos indirectes, la supressió dels exercits permanents, la federació de les nacions civilisades, etc. Els fins ultims són de l'ordre economic i s resumeixen en la socialització dels medis de producció». En Novicow opina que am l'aplicació dels primers n'hi hauria prou pera assegurar l'ordre, la justícia i la pau entre les nacions, de tal manera que llavors els fins postrers foren innecessaris.

Tant el traductor com la Redacció deixen a l'autor la responsabilitat de ses afirmacions i s concreten a copiar d'entre elles els següents fragments que creuen d'interès especial pera Catalunya.

El principi fonamental del socialisme és aquest: l'Estat existeix unicament pera assegurar la felicitat de la totalitat de la nació, o, en altres termes, de les masses populars. El triomf d'aquest principi portarà la revolució més radical que hagi tingut lloc en l'humanitat. El triomf d'aquest principi canviarà completament l'aspecte del món.

Efectivament, la primera condició pera assegurar la felicitat dels homes és respectar llurs drets. De tots els drets, el que té més gran importancia pera ls pobles civilisats és l'independencia nacional. Els Polonesos no

poden ésser feliços mentres siguin oprimits pels Russos; els Alsacians no poden ésser feliços mentres i tant que sels privi del dret d'escullir llur patria. Se veu, doncs, que la primera conseqüència del triomf del socialisme serà l reconeixement formal del principi de les nacionalitats, és a dir, la llibertat col·lectiva dels agrupaments humans (1).

El reconeixement del principi de les nacionalitats significa que cap poble podrà ser obligat a formar part, de mal grat, d'una combinació política qualsevol. Emperò, del moment en que aquest principi serà universalment reconegut i aplicat, les conquestes, devingudes sense objecte, ja no seran practicades. Així, doncs, un cop abandonada la conquesta, les relacions entre ls pobles acabaran d'ésser violentes (puix ja no tindran per objecte l'arrencar-se mutualment províncies) i devindran legals. Això ns porta a dir que la selvatge anarquia dels nostres dies serà substituïda per una federació de les societats civilisades. No tenint la conquesta altre aventatge concret que l permetre al vencedor d'espoliar al vençut, la fi de les conquestes marcarà igualment la fi de l'expoliació exercida per certs individus en perjudici de llurs semblants. Del moment en que ningú expoliarà al seu veí, quiscú estarà obligat a viure del producte del seu propi treball i no del treball d'altri. Aleshores l'exploació abjecta de l'home per l'home, que ve a ésser avui com la base de l'ordre (o més aviat del desordre) social, arribarà a la seva fi per sempre. Aleshores l'epoca del brigandatge serà acabada i la del dret començarà. L'home deixarà d'emplear una part del seu temps en destruir la riquesa: l'esmerçarà tot en produir-ne; no destruirà més, no farà més que edificar.

Vegi-s a quines vastes conseqüències no porta l principi fonamental del socialisme. Baix el punt de vista internacional, produirà un estat de coses diametralment oposat al que existeix actualment. En efecte, en nostres dies, el fi de l'activitat política no és pas el benestar de les masses populars, sinó l'extensió geogràfica de l'Estat per l'a-

(1) En els nostres dies cada individu separatament pot triar la patria que més li plagui, però una col·lectivitat d'individus (una província) no ho pot fer.

propiació violenta de les possessions d'altri. Se diu que una nació que no creix disminueix. I com que el patriotisme ens obliga a fer tot lo que assegurí la «grandesa» de la patria, el nostre dever consisteix en estar sempre a l'aguait pera emparar-nos dels territoris del veí. El patriotisme així entès no es altra cosa, en definitiva, que cobejar les províncies dels altres estats (1).

L'anarquia més llastimosa es la conseqüència de les idees infantils i absurdes, gaire bé generals encara entre les nacions que s'anomenen civilisades. El socialisme escombrarà aquests antics errors que engendren les torpeses diplomàtiques. Abolirà lo que pot dir-se l'esclavitud internacional. En els dies en que vivim, tot-hom troba perfectament natural el deixar, per exemple, als búlgars de la Macedònia que s'podreixin sota el jou turc, perquè aquest es l'interès de l'Àustria o de la Rússia. Així, poblacions senceres estan condemnades a sofriments horribles per un període indefinit a fi de proporcionar a alguns grans de la terra certes satisfaccions, lo més sovint purament imaginaries (2).

El socialisme posarà fi, un cop per tots an aquesta política tant infame com estúpida (3). Proclamarà l'igualtat absoluta de totes les nacions civilisades. Els socialistes

(1) Per exemple, el patriotisme germanic, que consisteix en voler la possessió de l'Alsàcia, que no desitja pas ésser alemanya, i el patriotisme rus, en voler la possessió de Polònia, que desitja ésser independent.

(2) Els diplomàtics protesten quan s'els parla amb semblant llenguatge. Pretenen que llurs intencions són les més pures i menys egoistes. Així, afirmen que, si volen mantenir als búlgars sota el jou otomà, es pera evitar una guerra general a Europa, que certament fora un mal major. Més, per què l'independència de la Macedònia ha de provocar una guerra general? Perquè l'Àustria i la Rússia desitjen abduer apropiar-se d'una manera exclusiva, les despulles del sultà. Bastaria que l'Àustria i la Rússia renunciessin a violar els drets dels pobles balcanics, bastaria que respectessin llurs aspiracions, pera que l'independència nacional de tota la Bulgària no posés l'Europa en més perill que l'independència de la Suïssa, la Bèlgica o la Sèrvia.

(3) Es estúpida, perquè no correspon a cap realitat positiva. Tots aquests pretenguts «interessos» nacionals són pures abstraccions metafísiques, simples errors de l'esperit. Sols un interès tenen els pobles baix el punt de vista internacional, i es que ls llurs veïns siguin tant prosperos com se pugui.

han comprès ja perfectament que un sol medi pot assegurar la felicitat de les masses populars: el respecte escrupulós dels drets de les col·lectivitats humanes.

J. NOVICOW

Traducció de C. G.

L'EDUCACIÓ DELS PAGESOS ¹

Havent fet l'autor importants descobriments geogràfics a Sibèria i Finlàndia, reb l'ofertament d'un títol i un empleu que feia temps desitjava, el de «Secretari de la Societat de Geografia». Emperò, havent comprès que ls goigs intel·lectuals sols són l'herència d'un molt petit nombre de sers, renuncia a formar part de lo que se'n diu l'élite pera viure i treballar amb i pera «la massa».

Passa sovint que hi ha homes que fan un cert paper polític, social o familiar, simplement perquè mai han tingut temps de preguntar-se si la posició en que s' troben i l'obra que compleixen els hi convenen, si llurs ocupacions s'avenen realment am llurs aspiracions íntimes i llurs aptituds, i els hi procuren la satisfacció que cadascú està en el dret d'esperar del seu treball. Els homes actius estan molt particularment exposats a trobar-se en aquesta situació. Cada jorn du una nova tasca, i al vespre un hom se fica al llit sense haver acabat lo que esperava fer; i després a l'endemà dematí recomença a corre-cuita la tasca de la vigília. La vida s'escorre, i no s' troba temps de pensar, no s' troba temps de mirar la direcció que pren la nostra vida.

Més en aquella època, durant el meu viatge a Finlàndia, jo tenia lleure. Quan en un *karria* finlandès de dues rodes atravesava qualque plana desprovehida d'interès pera el geòlec, o bé quan anava amb el martell a l'espàtlla, d'un sorral a l'altre, podia reflexionar; i en mig dels meus treballs geològics, certament força interessants, perseguia una idea que parlava més fort al meu cor que la geologia i que obsessionava el meu esperit.

Jo veia quina immensa suma de treball no esmerçava el pagès finlandès pera la buiga del sol i pera trencar durs terroços d'argila,

(1) Aquestes ratlles són tretes del llibre de P. Kropotkine, editat per la casa Stock: *Entorn d'una vida*.

i jo m deia: escriuré, suposo, la geografia física d'aquesta part de la Rússia, i indicaré al pagès la manera millor de conrear aquest sol. Ací un extirpador americà seria inapreciable; allà certs sistemes d'adob serien indicats per la ciència.

Més, pera què parlar an aquest pagès de màquines americanes, quan am prou feines té pa pera vegetar d'una sega a l'altra, quan l'arrendament que té de pagar per aquesta terra argilosa devé cada cop més alt a mida que consegueix millorar el sol? Ell rosega son pa de farina de sègol, dur com la pedra, que cou dues vegades a l'any. Amb aquest pa hi menja un bocí de bacallà terriblement salat i beu llet desnatada. Com gosaria jo parlar-li de les màquines americanes quan tot lo que pot produir ho ven pera pagar l'arrendament i els impostos? Lo que ell necessita es que jo visqui amb ell, pera ajudar-lo a devenir el propietari o l lliure posseïdor d'aquesta terra. Aleshores llegirà llibres am profit, més no pas ara.

La ciència es una cosa excel·lent. Jo coneixia ls goigs que ella procura i ls apreciava potser més que molts dels meus companys.

Més, quin dret tenia jo an aquests nobles goigs, quan per tot el meu voltant no veia més que la miseria, que la lluita per un bocí de pa florit? Tot lo que jo esmerçaria pera poder-me complaure en aquest món de delicades emocions seria infaliblement pres de la mateixa boca d'aquells que feien granar el blat i no tenien prou pa pera llurs fills. Això hauria d'esser pres de lo necessari d'algú, perquè la producció total de l'humanitat es encara massa petita.

El saber es una potencia enorme. Cal que l'home sàpiga. Però nosaltres ja sabem moltes coses! Què passaria si aquests coneixements — i res més que aquests coneixements — devinguessin el domini de tots? La ciència no progressaria aleshores a salts, i l'humanitat no avençaria a pas de gegant en el domini de la producció, de l'invenció i de la creació social, amb una rapidesa que avui am prou feines podem imaginar?

Les masses tenen necessitat d'aprendre, volen aprendre, *poden* aprendre. Allà baix, damunt l'esquenall d'aquesta immensa cres-

tera que serpeja entre ls llacs, com si ls gegants hi haguessin pressosament apilotat els blocs pera unir els dos costats, mireu un pagès finlandès abismat en la contemplació dels admirables llacs sembrats d'illes que s'extenen al seu davant. Ni un sol d'aquests pagesos, fos ell el més pobre, el més aclaparat de tots, no passaria per allà sense aturar-se pera admirar el paisatge. Més lluny, sobre la riba d'un llac un altre pagès canta un cant tant bell que l millor music li envejaria la melodia pel sentiment potent i la fonda melangia que sen desprenen. Abdós senten fundament, abdós mediten, abdós pensen; estan madurs pera extendre l cercle de llurs coneixements; però permeteu-los, doneu-los els medis de tenir lleure! Vet-aquí la direcció en la qual tinc d'obrar. Vet-aquí ls homes pels quals dec treballar. Tots aquests discursos sonors, aon se tracta de fer progressar l'humanitat, mentres els autors d'aquests progressos resten bon xic apartats d'aquells que pretenen impulsar, totes aquestes frases són purs sofismes fets per esperits desitjosos d'escapar a una irriquant contradicció.

P. KROPOTKINE

Traducció de C. G.

FIN Y ORGANIZACIÓN

DE LAS UNIVERSIDADES

Memoria presentada a títol de Ponencia al Congrés Universitari de València d'Octubre de 1902.

L'UNIVERSITAT CATALANA, a l'insertar aquest notable treball, fa constar el seu reconeixement per l'amabilitat amb que l seu autor li ha permès sa publicació y s'ha ofert a col·laborar en la REVISTA. Segons diu en sa atenta lletra en que ns dóna tal llicència, el Sr. Torres Campos «segueix am gran interès les Associacions d'estudiants, a les quals entre nosaltres no s dóna tota l'ajuda necessaria, i tot lo que ve d'aquest gran país (Catalunya) ho mira amb especial complacència». Si falaguer i consolador es sempre rebre auxili i simpatia de gent de fòra, ho es sobre tot quan se lluita am l'indiferència i l'hostilitat de gent de casa. Rebi de nosaltres el savi catedratic de l'Universitat de Granada, am les nostres mercès, el just retorn de les seves simpaties.

Hay quien pretende que la Universidad más antigua es la de Babilonia, fundada por Nino; á Babilonia sucede Menfis, la ciudad de los Faraones; á Menfis, Atenas, obra de

Cecrops; á Atenas, Roma, y á Roma, París.

Se hace remontar el origen de las Universidades á Carlomagno, considerado como el primero que organizó una enseñanza regular en su vasto imperio. El hecho no es exacto. El carácter universitario, es decir, enciclopédico de la enseñanza, es una noción que sólo se manifestó más tarde.

En la Edad Media, el término *Universitas* implicaba la noción de una corporación ó comunidad. Esta noción fué completada después, diciéndose *Universitas magistrorum et scholarium* ó *discipulorum*. A fines del siglo XIV adquirió este término su significación actual. Antes se había empleado en el sentido de *Centro de instrucción para todos*, el de *Studium generale*. Se han empleado también después, aunque raras veces, las expresiones *Universitas Studii* y *Universitatis Collegium*.

No debe perderse de vista que ciertas Universidades existían mucho tiempo antes de haber sido reconocidas oficialmente como *Studia generalia*. La Universidad no es, pues, en su principio, más que una Corporación escolar, establecida sobre el modelo de las corporaciones ó gildes, tan numerosas en el siglo XIII; eran éstas asociaciones de protección mutua para sus miembros residentes en países extranjeros. Además, estas asociaciones escolares obtenían con facilidad ciertos privilegios. Realizaron un primer progreso al adquirir el derecho conferido á sus maestros por una autoridad eclesiástica ó laica, de enseñar en otras localidades, y al concederles, el Emperador, el Rey ó el Papa, el título de *Studium generale*, que llevaba consigo la facultad de otorgar diplomas.

Las escuelas cristianas habían reemplazado á las escuelas romanas; pero limitaban su enseñanza á la del sacerdote ó del monje, sin librarse por completo, sin embargo, de la influencia de las literaturas griega y romana.

Hacia la mitad del siglo XI, las nacionalidades europeas se consolidan, y aparecen nuevos asuntos de estudio, que reclaman nuevos métodos.

Esta orientación de la enseñanza crea la primera Universidad, ó más bien el primer instituto de enseñanza superior, el de Salerno, cuya Escuela de Medicina se remonta

hasta el siglo IX. Tuvo un origen laico y sufrió la favorable influencia de los árabes que ocupaban la Sicilia, y entre los cuales la ciencia médica estaba muy adelantada.

Es difícil establecer el grado de antigüedad de la Universidad de París, relativamente á la de Bolonia. Es cierto, sin embargo, que la Universidad de los Maestros, *Universitas magistrorum*, su asociación en París, es la más antigua en su género.

La Universidad de París se dividió en cuatro Facultades: tres superiores, Teología, Derecho y Medicina, y una inferior, la de Artes, que comprendía el *trivium* (Gramática, Lógica y Retórica) y el *quadrivium* (Astronomía, Aritmética, Geometría y Música). Al frente de cada Facultad y de cada nación se collocaban respectivamente el *Decano* y el *Proctor*. El *Rector*, propiamente dicho, el jefe de la Universidad, fué instituido más tarde; se dió primero este título al Decano de la Facultad de Artes.

Mientras que la Universidad de Bolonia tenía principalmente un objeto profesional, en París tenían los estudios un carácter más especulativo que práctico; la enseñanza filosófica había conquistado la más alta reputación, y las opiniones de sus maestros eran considerablemente estimadas.

Las Universidades daban la instrucción en los grados superior y medio; pero la mayor parte, en el siglo XVII, no eran, por decirlo así, más que escuelas secundarias: el estudiante era un colegial sin iniciativa y sin independencia, que sufría de un modo pasivo la influencia absoluta de los maestros. Estos no procuraban la originalidad y se limitaban á hacer una serie de lecturas, adicionadas con repeticiones y trabajos escritos. La Universidad no era, pues, con frecuencia, más que una especie de gimnasio superior con internado, cuyos alumnos, de edad de quince á veinte años, trataban sólo de adquirir una cultura general (1).

La enseñanza superior se da en las Universidades. Sucede á la enseñanza primaria y la secundaria, completándolas, sin que pueda decirse que sea la última en el curso de los tiempos. Debería decirse, por el contrario, que los tres grados de la enseñanza

(1) Laurent (Dr. O.): *Les Universités des deux mondes* (París, 1896).

se han constituido, en general, en el orden descendente; que ha habido en todos los países Universidades antes que colegios, y colegios antes que escuelas primarias.

En efecto, la enseñanza superior es el alma misma de un sistema de educación pública. Si es, en un sentido, el último fruto de una civilización adelantada, es también, y ante todo, su condición. El saber, desciende y no sube. La institución que tiene por objeto conservar y aumentar, si es posible, el tesoro de los conocimientos, comunicar las nociones más elevadas y asegurar su transmisión y mantener el fuego sagrado de la investigación y la tradición de los métodos, es evidentemente el hogar de toda vida intelectual en un país, la fuente de que se alimenta toda clase de enseñanza.

Puede decirse, con un filósofo americano, que la enseñanza superior es, entre todos los órganos de la cultura, *el primero en el tiempo, el primero en el rango y el primero en la necesidad*.

Si se considera á los que la reciben, la enseñanza superior sucede á las otras dos: no se dirige ya al niño ni al adolescente, sino al adulto ilustrado, exigiendo de sus estudiantes regulares el diploma, que acredita una cultura secundaria completa.

Se sigue de aquí que se caracteriza necesariamente, en primer lugar, por la mayor amplitud y profundidad y alguna cosa de más viril. Es la última iniciación en el saber y la emancipación completa del pensamiento. Prueba es de ello que se llega como último extremo al doctorado, grado que atestigüa que no se es *doctus*, sino *doctor*, no sólo maestro de todo un orden de conocimientos, sino capaz de hacer maestros á su vez.

Sin embargo, si la enseñanza superior debe elevar los espíritus y darles amplias ideas sobre las cosas, la comprensión no es lo que la caracteriza principalmente. Las máximas *poco y bueno, non multa sed multum*, sirven aquí como en los grados inferiores. Debe hacer dominar desde más alto el conjunto de las ciencias, penetrando á fondo en el espíritu de algunas, y no en el detalle de todas.

El método de la enseñanza superior debe ser esencialmente libre, y en modo alguno dogmático ni autoritario. Si en las otras

clases de enseñanza son los mejores métodos los activos, es decir, los que atienden á las facultades activas del alumno, con mayor razón debe ser así cuando se trata de estudiantes que ya son hombres.

El estudiante en la enseñanza superior no aprende sólo para saber, como en la escuela primaria, ni para saber estudiar, como en la secundaria: aprende, sobre todo, á investigar por su cuenta y á descubrir á su vez. El profesor no es más que un guía y un ejemplo. Debe dar á conocer al estudiante las fuentes del saber, señalarle el camino y enseñarle á manejar los instrumentos de la investigación. Esto supone de una parte y otra la más amplia libertad: autoridad, sin duda, de un lado, pero la autoridad del saber, ante todo, y del carácter; celo y respeto del otro, pero la verdad por encima de todo.

Las necesidades de la vida impulsan al mayor número de jóvenes á dedicarse á una profesión; y aun los que podrían prescindir de ella, no tienen todos la pasión de los estudios desinteresados: su ambición se limita con frecuencia á obtener los grados. De aquí un aspecto profesional, á veces bastante humilde, en los estudios que por su objeto son superiores. La Facultad de Derecho debe hacer abogados, jueces y notarios; la Facultad de Medicina debe hacer médicos, y las de Ciencias y Letras deben hacer profesores. Pero si se limitasen á esto y á expedir diplomas, si no aspirasen á formar jurisconsultos, fisiólogos y sabios, se apartarían de su más alta función (1).

Explicada la significación de la palabra «Universidad», y determinado el carácter que debe distinguir á sus enseñanzas, toca-nos estudiar su organización, si hemos de responder al contenido del tema.

Dos sistemas principales de organización pueden distinguirse en las diferentes Universidades: el autonómico y el burocrático. Presentan el primero las Universidades alemanas, inglesas y norteamericanas. Eran ejemplo del segundo las Universidades francesas, que lo han abandonado para adaptarse al tipo alemán, y hoy lo son las españolas.

La Universidad alemana, desde el si-

(1) Marion: *L'éducation dans l'Université*, París.

glo XVIII, tiene por objeto completar las nociones adquiridas en el Gimnasio, pero ante todo iniciar al estudiante en las investigaciones que deben hacer de él un verdadero sabio y un investigador. Por esto se han creado laboratorios de Medicina, de Ciencias, de Derecho, de Filosofía y hasta de Teología. El profesor no debe limitarse á enseñar: debe dedicarse á hacer investigaciones.

Entre las prerrogativas de las Universidades alemanas debe citarse la autonomía administrativa, el derecho de poseer un fondo inalienable, de percibir las rentas de los capitales y de los bienes que les corresponden, y ciertos ingresos por matrículas, cuotas y fundaciones. Esto les permite á veces prescindir de toda subvención del Gobierno.

Además, no pueden ser trasladadas contra su voluntad de una ciudad á otra; son libres en sus programas de estudios, y los escritos publicados con su autorización están libres de la censura. En fin, la inscripción en los registros del establecimiento confiere al profesor y al estudiante el derecho de ciudadanía académica, de miembro de una Universidad, sometiéndose á una jurisdicción especial universitaria.

MANUEL TORRES CAMPOS

(Acabarà)

ELS TERNS

Una de les qüestions sobre la que més han batallat els químics del segle XIX ha sigut sobre la classificació dels cossos. Pera lograr-ho s'han buscat relacions entre ells, ja fundant-les en sos caràcters físics, ja en la manera d'obrar químicament, ja en les seves densitats... I si hi han els treballs d'un Mendelejeff, d'un Newlands, etc., no hi falten ridicleuses científiques.

Tot això prové indubtablement de que la classificació sense l coneixement es impossible, i quan ens trobem en un camp com lo de la química, en que hi ha tant pera explorar, en que cada dia s descobreixen cossos nous i propietats noves dels ja coneguts, no es possible agrupar-los en series de les quals indubtablement ens falten encara elements que potser són importan-

tíssims pera donar-nos a conèixer la llei segons en que la materia s'ha anat modificant.

No obstant, entre ls elements ja coneguts s'hi noten certes analogies que demostrin l'existència de la llei i que no s va lluny del camí que ha de portar a son descobriment.

D'aquestes analogies les més importants són les que s refereixen als pesos atòmics, i entre una d'elles, potser de les menes conegudes dels escolars, es l'anomenada terns.

Desconeixent com desconeixem els pesos atòmics absoluts dels cossos, ha sigut necessari, pera relacionar-los, pendre a un d'ells com a unitat i referir los demés an aquest. Per ses condicions especials s'escullí l'Hidrogen com a terme de comparació, i aixís, al dir que l pes atòmic de l'Oxigen es 16, volen dir que pesa 16 vegades més que l'Hidrogen.

Si considerem els cossos químics en general, veurem que n'hi ha alguns que tenen certa similitut per ses propietats, si bé variant per la seva intensitat. Aixís, per exemple, entre l Cloro, Bromo i Iodo, de temps s'han vist analogies. El primer es gasiós, el segon líquit i solit l'últim. L'afinitat química decreix del cloro al iodo, i sos pesos atòmics són respectivament:

Cloro	35'5
Bromo	80
Iodo	127

Tots tres són monovalents, formen amb l'Hidrogen acíds semblants que donen lloc a sals semblants també i clorurs, bromurs i iodurs.

Resten els pesos atòmics:

$$\begin{aligned} 80 - 35'5 &= 44'5 \\ 127 - 80 &= 47 \end{aligned}$$

Veiem, doncs, que les dues diferències donen números proxims. Ademés, 80 pot considerar-se com a meitat de la suma dels dos termes extrems

$$35'5 + 127 = 162'5, \text{ essent la meitat de } 162'5, 81'25.$$

Si considerem ara que amb els medis de que disposem no podem assegurar que siguin absolutament exactes els números dels pesos atòmics, compendrem que la llei pot molt ben ésser verdadera.

El tern anterior se verifica entre elements que considerem metaloides, elements metalics:

Calci	40
Estronci	87
Bari	137

$$87 - 40 = 47 \quad 137 - 87 = 50$$

$$137 + 40 = 177$$

La meitat de 177, igual 88.

Altres vegades el tern no resulta tant aproximat, però la relació s'hi veu encara. Per exemple:

Magnesi	24
Zinc	65
Cadmi	112

$$65 - 24 = 41 \quad 112 - 65 = 47$$

$$112 + 24 = 136$$

Meitat de 136, igual 68.

Alguns cossos formen part de més d'un tern; per exemple:

Magnesi	24
Cadmi	112
Mercuri	200

Altres, com el Potasi, es l'últim d'un i el primer de l'altre:

Liti 7	Potasi 39
Sodi 23	Rubidi 85
Potasi 39	Cesi 133

Crec que les anteriors observacions bastaran pera donar a comprendre que potser per aquest camí s pugi arribar a una classificació dels cossos, quan s'hagin omplert molts llocs buits que avui existeixen en les series dels pesos atòmics.

J. M. TALLADA

NOVES I NOTES

Centre Autonomista de Dependents de Comerç. — Aquesta activa i jove associació ha inaugurat en son local social una serie de conferencies setmanals sobre ls *Drets i els Devers del Ciutadà*, que van a carrec del distingit pedagog D. Josep Bardina. L'utilitat i importancia del tema, que tant bé encaixa

am l'objecte d'aquesta Revista, ens aconsellen de donar-ne compte al nostres lectors. Avui comencem gustosos aquesta tasca, que seguirà en números successius, insertant el següent extracte de la primera de dites conferencies. Sols ens resta felicitar tant a la Junta d'aquest Centre com al Sr. Bardina pel bon acord que han tingut, i desitjar-los els millors fruits de llurs treballs.

CONVERSA PRELIMINAR

Comença l Sr. Bardina limitant el camp del seu estudi als drets y devers de l'home en quan es ciutadà, en quant forma part d'una societat politica autonoma.

Aquests drets i devers són individuals, domestic, municipals, comarcals, regionals, nacionals, federals, internacionals, gremials. En cada una d'aquestes branques hi ha drets i devers no civics, que deixarem (proprietat, matrimoni, etc.), i drets i devers civics, que són els que ns ocupen. Els més essencials d'aquests són els drets individuals naturals, els devers administratius, el dret i organització nacionals, els devers gremials.

Es molt necessari el coneixement d'aquesta materia: 1.er, perquè això ns dóna la consciencia dels nostres drets i devers pera poder obrar autònomament, sense fanatismes politics, base del caciquisme i de tota corrupció social; 2.er, per interès nacional, perquè si bé l'instrucció civica no ho es tot, es la base indispensable de l'educació civica que salva les nacions; 3.er, per interès individual, ja que sempre es útil el coneixement de lo que podem i devem fer; y 4.er, pera fer impossible l'indeferencia politica, peste dels pobles, origen del caciquisme, despotisme i anarquia.

Fa l'història d'aquesta materia i diu que per més que aquests drets i devers siguin innats en l'home, foren desconeguts en el món antic i comencen *historicament* amb el cristianisme. L'origen *pedagogic* ve de la Revolució francesa, i desde llavors s'ensenya al poble. Actualment són molt generals aquests estudis, si bé a França se n'abusa, prenent-los com una panacea. Aquí ni l'Estat ni ls particulars sen preocupen, i això es prou pera explicar la nostra ignorancia i fanatisme politics, el caciquisme i els partits vells. El catalanisme començà en la practica l'educació civica amb el Dr. Robert, i ara nosaltres (societat catalanista) som els primers d'Espanya en dar un curs vulgar de drets i devers del ciutadà.

El Sr. Bardina fa aplicació en aquesta classe dels principis pedagogics moderns que preconisa, dividint-la en tres seccions: part sintetica (idea clara i vulgar de la qüestió), part explicativa (investigació i prova de la veritat) i part practica (resum de l'explicació en un fet o personatge historics). La part explicativa (principal) es una simple conversa familiar entre l professor i els deixebles, aont cadascú manifesta i defensa am llibertat el seu propi parer. Un resum o esquema de cada conversa faciliten la comprensió de lo essencial en la materia. En cada

lliçó s donen un o més punts als alumnes com a temes pera desenrotllar per escrit.

Resum de la lliçó: Balmes. L'activitat individual i política. Son caracter eclectic, equilibrat i de sentit comú.

Temes: 1) Fonaments dels drets i devers del ciutadà.— 2) Importància de l'instrucció cívica.— 3) Divisió i especificació dels drets i devers cívics.— 4) Història de l'instrucció cívica.

El dimars dia 5 del que som, en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Indústria», el soci en Manel Bofarull donà una conferència, desenrotllant el tema: *Guerra de successió i sitis de Barcelona*.

Començà l conferenciant fent un estudi de l'estat general d'Espanya, reste d'Europa i de Catalunya; explicà detalladament els motius que ocasionaren la guerra de Successió; la part que en ella hi prengueren les nacions d'Europa, ocupant-se principalment de l'Austria, França, Espanya, i d'una manera especial de Catalunya; descrigué ls sitis i guerra en aquesta nació i les perdues de les llibertats patries; i, resumint, feu una crida a tots els catalans pera que treballin sens treva a l'objecte de que en jorns més ditxosos puguin tornar a recobrar-les.

El dissertant fou molt aplaudit per la nombrosa reunió que assistí a l'acte.

Federació Escolar Catalana. — Aprofitant les passades vacances els socis de l'Acadèmia d'Enginyers de la «Federació Escolar Catalana» han efectuat diferents visites a establiments industrials.

Aquestes han sigut a les fàbriques següents:

Fàbrica de farines de S. Tey i fills.

Fàbrica de paper de Rovira (Martorell).

Fàbrica de blondes de Casimir Volart (fills).

Fàbrica de vidres plans de Vda. Roldós (Mataró).

Fàbrica de objectes de vidre de Clavell (Mataró).

Fàbrica de galetes de Viñas.

Taller de maquinària de J. Torras.

En totes elles foren molt atesos pels amos o encarregats.

A l'Acadèmia d'Enginyers de la «Federació Escolar Catalana» donà l soci en Joseph M. Tallada una conferència tractant de la classificació en Química.

El dimars dia 12 del corrent la «Federació Escolar Catalana» va commemorar el segon aniversari de la mort del que fou savi catedràtic i eximi patrici Dr. Robert am la celebració d'una missa amb ofertori a la parroquia de Sant Just i Pastor, que s

vegé sumament concorreguda. Acte seguit el Consell Federal de dita societat, juntament amb un gran nombre de socis, va dirigir-se al cementeri nou, aon va depositar un ram de llozer, del que penjava una cinta catalana amb una expressiva dedicatoria, sobre la tomba del que fou nostre inolvidable mestre, pronunciant am tal motiu el President de la Federació, Sr. Sans i Buiigas, algunes paraules manifestant que aixís com ara la joventut, al depositar un ram de llozer, rendeix just homenatge al que fou gran apostol de les doctrines que avui professa, desitjant que aviat hi poguessin depositar una palma que simbolís el triomf d'aquelles doctrines. Després els assistents se dirigiren a la tomba de l'immortal poeta Verdaguer, depositant-hi també una branca de llozer.

El dia 20 d'aquest mes donà un concert en l'«Associació Wagneriana» el famós *Quartet txec*, que tants bons recorts havia deixat a tots els nostres més fervents *dilettanti* en la visita que feu a Barcelona l'any passat. El programa de la sessió era de lo més interessant per lo variat, car s'hi aplegaven desde la composició lleugera, escrita ab la intenció principal de lluir exquisitats de timbre dels instruments, com el *Vals trist* de Nedbal, viola i director del *Quartet*, fins a la catorzena d'aquelles admirables obres pera quartet de corda de Beethoven, una sens dubte de les més serioses i de més pregon sentiment entre les XVI que formen la col·lecció. No hem d'oblidar, al parlar de les obres executades, del *Quartet en si bemol*, op. II d'en Suk, el segon violí d'aquest aplec d'intel·ligentíssims musics, obra del tot seriosa, en que son autor demostra grans coneixements dins del genre de musica anomenada *di camera* i un bon gust que bé voldriem veure en molts compositors moderns que, com en Suk, s'esforcen en aparèixer personals. Això, junt am l'inspiració que tenen certs fragments de l'obra, fa que aquesta resulti altament interessant. Sens dubte ls musics txecs no deixaran mai d'obtenir una brillant ovació després d'executar-ne l'*intermedi*, en el que am la seva inspiració s'hi aplega un comble aital de dificultats, que semblen escrites expressament pera esser per ells mateixos vençudes. Res ens cal dir de l'execució meravellosa d'aquest conjunt d'instrumentistes, sinó repetir el judici de tots els qui han tingut la sort de sentir-lo en els 1,300 i tants concerts que han donat per les principals ciutats d'Europa, això es, que es lo millor que nostres contemporanis han sentit en aquest genre de musica tant noble com poc conreat en nostra terra.

Mereix mil enhorabones la «Wagneriana» per haver hostatjat am privilegi exclu-

siu el *Quartet txec* en sa nova i curta estada a Barcelona. Una entitat que arriba a proporcionar aitals manifestacions artístiques a sos associats diu ben alt fins a quin punt s'ha arribat a posar.

Per estar ja estampat el número darrer, no poguerem esmentar un fet ocorregut am motiu del viatge del Rey an aquesta capital. Havent-se dit am molta insistència que anrien a rebre-l els estudiants amb els pendons de les respectives facultats, se reuniren els presidents de les societats escolars catalanistes, republicana, socialista i carlista, els quals, després de moltes visites a l'arcalde, conseguiren que no hi anessin els pendons, fent-los retirar de casa l Sr. Milà i Pi, aont havien sigut portats d'amagat, tal volta pera que no s'arressin.

Mal que pesi als estudiants cacic-dinastics, no es veritat que dits pendons haurien estat més en son lloc en el *Congrés Universitari Català*?

Y tant mateix al *Congrés Universitari* no li calgueren pendons pera afirmar el seu succés. Aprenguin els fogosos comparses a comptar sols am ses magres forces pera aitals moixigangues, i, si no s'acnhorten, prenguin paciència.

El dia 17 d'Abril l'alumne de la càtedra d'Historia de Catalunya dels «Estudis Universitaris Catalans» en Bonaventura Riera, donà en l'«Associació Popular Catalanista» una conferencia historica sobre l tema *En Ramon Muntaner y els almogavers*. Després d'estudiar l'origen d'aquesta raça guerrera, sens dubte una de les races germaniques que invadiren nostra península després de la dominació romana, i d'explicar per quin motiu el nom d'almogavers es originariament arabic i no català, feu una descripció de la manera com vivien aquella gent famosa i la seva manera peculiar de guerrear. Seguidament feu una lleugera narració de les guerres sostingudes pel rei Pere III de Aragó contra les armes franceses i de l'expedició de catalans i aragonesos a l'Orient, en quals expedicions se distingiren notablement nostres almogavers, i sobre tot en la darrera empresa, aon sobressortí per la seva tactica militar i diplomatica l cronista Ramon Muntaner, a qui calificà de «gloria de les armes i de les lletres catalanes». Tot això fou intercalat am la lectura de fragments interessantissims de la seva hermosa Cronica.

El conferenciant insistí principalment en posar en son just lloc l'institució dels *Almogavers*, que estudià am gran amplitut de criteri, traient-ne la conclusió de que «la majoria dels historians han voltat an aquells braus catalans d'una aureola de glo-

ria en son concepte exagerada». Lo qual, digué, no es obstacle pera reconèixer els grans serveis prestats per aquell cos famós que difícilment hauria trobat substitució en les continues i ferotges guerres de la reconquista catalana i de l'expandiment de la corona d'Aragó pel Mediterrà. El Sr. Riera fou molt aplaudit per la concurrencia que acudí a sentir-lo.

Per no haver arribat a temps a l'hora d'entrar en màquina aquest número, no s'hi ha pogut incloure l'extracte de les lliçons d'Economia Social i, lo que es més de dolordre, les continuacions dels treballs de nostre col·laborador n'Eugeni Ors. Serveixi d'excusa pera aquest mancament el fet de que l Sr. Ors se n'es anat a Madrid pera practicar els exercicis del Doctorat. En els números successius procurarem esmenar dita falta.

BIBLIOGRAFIA

LES GRANS ACCIONS Y LES SOLETATS, per Placit Vidal.—A carrec d'una suscripció d'amics s'ha editat aquest llibre d'en Placit Vidal, autor novell en les nostres lletres.

Grans mercès a dits suscriptors que tant bona obra ns han fet conèixer: en Placit se mereix el vostre obsequi. Son llibre s farà pas per tot arreu ont hi hagi un esperit noble i un cor jove.

Gran Acció vol dir «aixecar el crit d'indignació contra lo que s'oposa a la nostra voluntat; vol dir lluitar, fer un esforç d'esperit, reunir totes les nostres forces, pera impulsar amb elles la nostra aspiració o pera llençar-les al buit, junt am la nostra existencia».

Aqueixa es la sintesi de la seva obra, conjunt d'exemples en la que s donen a conèixer «diversos personatges que lluiten sentint-se influits per unes mateixes inspiracions».

Són poemes notabilissims per l'intensitat de llur inspiració i per llur *gran criteri afirmatiu*.

Aquestes dugues qualitats que caracterisen quasi tota la nostra joventut, són també les que originen son esperit revolucionari.

La força de vida am que s'ha despertat la generació que puja, l'ha feta d'un cop afirmativa; i així avança am gloriosa rapidesa a la Gran Reforma, trencant tota trava de mesquines filosofies, xafant *explotadors d'ànimes* pera fins materials plens d'iniquitat, i caient sobre la terra vella com rosada benehida que tot ho reviu.

En Vidal, am son llibre, ha demostrat tenir un lloc entre aquest exercit d'heroos.

Per la forma, son llibre deixa molt que desitjar, i creiem que pera evitar en aquest sentit sos

grans defectes n'hi hauria hagut prou isolant-se l'autor en absolut per algun temps de la seva obra, i corregint-la després abans de publicar-la.

En resum, ses *Grans Accions* són una font de falagueres promeses. Qui ha demostrat tals energies dona molt que esperar. Pera ell i pera nosaltres, am tot el cor desitgem que no ns falli en l'avenir. — O. M.

UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN. — PROGRAMME DES COURS (1903-1904). — Impossible es donar una idea de la gran multitud i varietat de cursos que ofereix aquesta Universitat. Basti dir que la llista abreviada dels mateixos ocupa 76 planes del volum de prop de 100 de que anem a donar compte.

Pera que s vegi l'importancia d'aquest establiment d'ensenyança, sols enumerarem les Facultats, Instituts i Escoles especials de que s compona. *Facultat de Teologia*. *Facultat de Dret*, amb els graus de Doctor i de Notari, i l'*Escola de Ciències Polítiques i Socials*. *Escola de Ciències Comercials i Consulars*, ricament provista. *Facultat de Medicina*, amb els graus de Doctor, Farmaceutic i Perit Químic. *Facultat de Filosofia i Lletres*, amb els doctorats de Filosofia, Historia antiga i moderna, Filologia Clàssica, Filologia Romana i Filologia Germanica, Llicenciatura i Doctorat de Ciències Morals i Històriques, i una gran varietat de Cursos Facultatius independents, com Gramàtica i Literatura sanscrites, Inscripcions perses antigues, el Gòtic i l'Epopèia popular en Alemanya, els Hieroglífics, Arqueologia Cristiana, etc. *Institut Superior de Filosofia* (Escola de Sant Tomàs d'Aquino). *Facultat de Ciències*, llicenciatura i doctorat de Ciències Naturals, Ciències Físiques i Matemàtiques i Ciències Geogràfiques. *Escoles de Mines, de Construccions Civils, de les Arts i Manufactures, d'Arquitectura i d'Electricitat*, amb obció als títols de Enginyer Civil de Mines, d'Enginyer de Construccions Civils, de les Arts i Manufactures, Arquitecte i Electricista, amb els peritatges corresponents. *Institut Agronòmic*, aon s'obtenen els títols d'Enginyer Agrícola am ses aplicacions d'Enginyer Forestal i Enginyer Agrícola Colonial, i Perit i Enginyer Químic Agrícola. *Escola Superior de Cerveseria* (Brasserie), que dona l títol d'Ingénieur Brasseur. I, finalment, *Institut Preparatori* pera l'admissió a les escoles especials.

NOUVELLES ANNALES DE LA CONSTRUCTION. Abril 1904. — Sumari: *Notes et documents*: Maison d'habitation de M. B... à Saint-Cloud (Seine-et-Oise); M. E. Barberot, architecte. — Les ciments de laitier, type Portland (deuxième article).

— *Chronique*: Sur l'amélioration des fleuves et rivières à fonds affouillables, et en particulier de la Loire.

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ INTERNATIONALE DES ELECTRICIENS. Març 1904. — Sumari: Avis relatif aux notations adoptées dans le *Bulletin*. — Electrogoniometre de M. Routin (M. Chaumat). — Sur la nomenclature électrique (à propos du Congrès de Saint-Louis) (M. E. Hospitalier). — Liste de candidats pour le renouvellement partiel du Comité d'administration.

PUBLICACIONS REBUDES. — LLIBRES: LLUISA, drama líric de Gustau Charpentier. Traducció de Joaquim Pena.

R. W. Emerson. LA CONFIANÇA EN SÍ MATEIX. L'AMISTAT. Traducció de l'anglès, amb una Introducció, per Cebrià Montoliu (Biblioteca Popular de «L'Avenç»).

Gæthe. LA MARGUERIDETA. Escenes del Faust. Drama en tres actes i vuit quadros. Traducció de Joan Maragall (Biblioteca Popular de «L'Avenç»).

DE LES REIALS JORNADES, notes per J. Maragall.

Revistes: *Natura*, *La Coopération des Idées*, *University Extension Journal*, *The Race-BUILDER*.

Una «nació civilisada» de l'Europa moderna consisteix, en termes generals, en a) una massa de gent mig instruída, descontenta i miserable, que s titula poble; b) una cosa que sen diu govern, i significa un aparell de replegar i gastar diners; i c) un petit nombre de capitalistes, molts d'ells bretols, i la major part estúpids, que no tenen idea de cap altre objecte de l'existència humana que fer diners, jugar-sels i beure xampany. Una quantitat d'homes de lletres, que no diuen res d'allò que s fan pagar pera dir; de clergues, que no diuen res de lo que sels ha ensenyat a dir; de filòsofs naturals, que diuen tot lo que ls ve al cap; i de noblesa, que no diu res absolutament, se combinen en disfregar l'acció i perfeccionar la desorganització de la massa; més am relació a la vida pràctica, la nació civilisada consisteix, generalment, en xurma, màquina de replegar diners i capitalista.

RUSKIN

Als qui vulguin adquirir números atracats els preguem se serveixin demanar-los a la Llibreria «L'Avenç», aon s'ha constituït el deposit de la Revista.

Tip. «L'Avenç», Ronda de l'Universitat, 20